

แนวทางการจัดการศึกษาด้านศิลปกรรมที่ส่งเสริมเศรษฐกิจ เชิงสร้างสรรค์*

GUIDELINES FOR ARTS EDUCATION TO PROMOTE CREATIVE ECONOMY

ทวีวัฒน์ จิตติเวทย์กุล

Taweewat Jittiwetkul

วิทยาลัยช่างศิลป์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กระทรวงวัฒนธรรม

College of Fine Arts Bunditpatanasilpa Institute Ministry of Culture, Thailand

E-mail taweewatgm@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความสำคัญของการอนุรักษ์ สืบสานและการจัดการศึกษาด้านศิลปวัฒนธรรม 2) ศึกษาการบูรณาการความร่วมมือการจัดการศึกษาศิลปกรรมกับเครือข่ายด้านศิลปวัฒนธรรมและ 3) นำเสนอแนวทางการจัดการศึกษาด้านศิลปกรรมที่ส่งเสริมเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลภาคสนามจากผู้บริหารและคณาจารย์ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาศิลปกรรม โดยการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย จำนวน 20 คน สรุปข้อมูลเบื้องต้นจากเอกสาร วิเคราะห์ สังเคราะห์และตีความสร้างบทสรุปขั้นต้นโดยผู้วิจัย จัดประชุมสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 12 คน เพื่อรับรองผลและให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ผลวิจัยพบว่า 1) การจัดการศึกษาด้านศิลปกรรม ยังไม่สามารถดำเนินการให้บรรลุผลในเชิงธุรกิจได้ ต้องได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากภาครัฐและเน้นพันธกิจด้านการอนุรักษ์ สืบสานและต่อยอดศิลปวัฒนธรรมในเชิงวิชาการ 2) ด้านความร่วมมือในการจัดการ มีการประสานเครือข่ายด้านทุนมนุษย์ ทุนทางสังคมและทุนทางวัฒนธรรมกับหน่วยงานและกลุ่มวิชาชีพด้านนาฏศิลป์ ดุริยางคศิลป์และทัศนศิลป์ เพื่อสนับสนุนการจัดการศึกษาให้รองรับความต้องการของผู้เรียนถึงระดับวิชาชีพขั้นสูงและ 3) แนวทางการจัดการศิลปกรรมเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ คือ การบูรณาการอย่างสมดุลระหว่าง การส่งเสริมเชิงวิชาชีพ การสร้างองค์ความรู้ทางวิชาการและการประยุกต์ภูมิปัญญาเพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับสินค้าทางวัฒนธรรม ข้อค้นพบในวิจัยนี้ คือ แนวทางการจัดการศึกษาแบบสามเอ หรือ Triple A Methods (Artist career - Academic -

* Received 28 November 2022; Revised 25 December 2022; Accepted 27 December 2022

Add value) เป็นแนวทางการส่งเสริมเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ ประกอบด้วย การจัดการศึกษา เพื่อสร้างอาชีพ เพื่อพัฒนาความก้าวหน้าทางวิชาการและเพิ่มคุณภาพ คุณค่าและมูลค่าสำหรับ ผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรม

คำสำคัญ: เศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์, มรดกภูมิปัญญาทางศิลปกรรม, วัฒนธรรมการจัดการ, การศึกษาด้านศิลปกรรม

Abstract

The Objectives of this research article were to 1) study the importance of conservation. Continuing and managing education in arts and culture 2) Study the integration of art education management cooperation with arts and culture networks, and 3) Propose an art education management approach that promotes the creative economy. It is qualitative research. Collecting field data from administrators and faculty involved in the management of fine arts education. By selecting a specific sample group in accordance with the research objectives, 20 people summarized the preliminary information from the document, analyzed, synthesized and interpreted to create a preliminary conclusion by the researcher. Organized a group discussion meeting of 12 experts to certify the results and provide additional suggestions. The results of the research were as follows: 1) Management of art education Still unable to achieve business results must receive budget support from the government sector and focus on conservation missions 2) Cooperation in management There is a coordination of human capital networks. Social capital and cultural capital with professional dance organizations and groups Music and visual arts to support education management to meet the needs of learners up to the high vocational level and 3) Art management approaches to promote the creative economy is a balanced integration between professional promotion Building academic knowledge and applying wisdom to add value to cultural products. The findings of this research are that the Triple A Methods (Artist career - Academic - Add value) is an approach to promote the creative economy, consisting of education management to create a career to develop academic progress and increase quality value and value for cultural products.

Keywords: Creative Economy, Heritage of Artistic Wisdom, Management Culture, Fine Arts Education

บทนำ

โครงสร้างและนโยบายทางเศรษฐกิจของโลกมีการเปลี่ยนแปลงจากเดิมเป็นอุตสาหกรรมการผลิตจำนวนมาก (Mass production) มาเป็นระบบเศรษฐกิจใหม่ (New Economy) ที่มีพื้นฐานเชื่อมโยงกับการสร้างมูลค่าจากความคิดสร้างสรรค์และวัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติและระบบดิจิทัลเทคโนโลยี ทำให้ระบบเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์เป็นส่วนสำคัญของระบบเศรษฐกิจใหม่ เพราะเป็นการนำความคิดและแรงบันดาลใจ รวมถึงพื้นฐานทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นมาสร้างคุณค่าทางเศรษฐกิจและสังคมที่เชื่อมโยงกับภาคการผลิตจริง (Real Sector) ประเทศไทยได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์มาอย่างต่อเนื่อง โดยบรรจุเป็นยุทธศาสตร์การพัฒนาไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555 – 2559) ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนและสร้างความเติบโตให้แก่ประเทศ (กระทรวงวัฒนธรรม, 2559) ประกอบกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ที่มีแนวทางพัฒนาเศรษฐกิจให้สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มทั้งในภาคเกษตรกรรม อุตสาหกรรม ภาคธุรกิจ บริการและการท่องเที่ยว เพื่อส่งเสริมผลิตภาพภายในประเทศให้สูงขึ้น โดยมีกรอบแนวทางที่สำคัญคือการส่งเสริมธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ผ่านกระบวนการสร้างและพัฒนาสินค้าและบริการด้วยความคิดสร้างสรรค์ ภูมิปัญญาและทุนทางวัฒนธรรม พร้อมทั้งสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมในการบริหารจัดการสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ วิถีชีวิตและวัฒนธรรม สร้างอัตลักษณ์ใหม่ ผลักดันให้ศิลปวัฒนธรรมได้รับการขึ้นทะเบียน เพื่อยกระดับศักยภาพทางเศรษฐกิจ กระจายความเจริญและความเข้มแข็งของสังคม ปรับโครงสร้างและกลไกสถาบันทางเศรษฐกิจของประเทศตามหลัก PDCA เพิ่มผลิตภาพ (Productivity) โดยมีเป้าหมายเพื่อยกระดับรายได้และคุณภาพชีวิตของประชาชน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2561) และในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 ได้กำหนดยุทธศาสตร์การสร้างเสริมความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจอย่างยั่งยืนเพื่อสนับสนุนเป้าหมายการเพิ่มรายได้ เพิ่มศักยภาพฐานการผลิตจากเดิมเป็นฐานการผลิตและฐานรายได้ใหม่ที่มีนวัตกรรมและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม (ประกาศเรื่อง ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561-2580, 2561) สอดรับกับทิศทางการพัฒนาด้านวัฒนธรรม ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 – 2579) ที่ได้กำหนดยุทธศาสตร์การส่งเสริมอุตสาหกรรมวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ สนับสนุนการนำทุนและทรัพยากรทางวัฒนธรรมมาต่อยอดเพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ โดยมอบหมายสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ซึ่งเป็นหน่วยงานการศึกษาด้านศิลปวัฒนธรรมให้กำหนดพันธกิจและจุดมุ่งหมายสู่ความสำเร็จไว้ในแผนแม่บทการพัฒนาทางการศึกษาด้านการศึกษาที่มุ่งหมายเป็นสถาบันต้นแบบด้านนาฏศิลป์ ดุริยางค

ศิลป์ คีตศิลป์ ช่างศิลป์และทัศนศิลป์ ที่มีความเป็นเลิศด้านวิชาการ วิชาชีพ ในระดับชาติและนานาชาติ โดยเน้นจัดการศึกษาต่อยอดให้เกิดคุณค่าต่อสังคม ส่งเสริมมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์ประจำชาติไทยให้ได้รับการอนุรักษ์ พัฒนา สืบสานและเผยแพร่ด้วยการใช้เครื่องมือที่มีอยู่ คือ การจัดการศึกษาด้านศิลปวัฒนธรรม (สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์, 2564)

ด้วยเหตุผลด้านการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและความจำเป็นด้านการสร้างเครือข่ายวิชาชีพศิลปกรรมรวมถึงความสำคัญของการจัดการศึกษาด้านศิลปกรรมเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาแนวทางการจัดการศิลปกรรมในแขนงทางด้านนาฏศิลป์ ดุริยางค์และด้านทัศนศิลป์ ในประเด็นเกี่ยวข้องกับการสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจอย่างสร้างสรรค์และนำเสนอแนวทางการจัดการศึกษาทางศิลปกรรมที่ส่งผลต่อการเกิดนวัตกรรมการอนุรักษ์ การสืบทอดและส่งเสริมเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความสำคัญของการอนุรักษ์ สืบสานและการจัดการศึกษาด้านศิลปวัฒนธรรม
2. เพื่อศึกษาการบูรณาการความร่วมมือจัดการศึกษาศิลปกรรมกับเครือข่ายด้านศิลปวัฒนธรรม
3. เพื่อนำเสนอแนวทางการจัดการศึกษาด้านศิลปกรรมที่ส่งเสริมเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เก็บข้อมูลจากเอกสารและสัมภาษณ์เชิงลึกผู้บริหารและคณาจารย์ในหน่วยจัดการศึกษาด้านศิลปกรรมซึ่งคัดเลือกแบบเจาะจงเพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย จำนวน 20 คน วิเคราะห์ สังเคราะห์และตีความสร้างบทสรุปผลการวิจัย จัดประชุมสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิที่มีประสบการณ์ด้านบริหารการศึกษาและการจัดการองค์กร จำนวน 12 คน ประเมินและรับรองก่อนเผยแพร่ผลวิจัย สำหรับการเลือกวิธีวิทยาการวิจัยนั้น ผู้วิจัยเชื่อในกระบวนการที่สนธิธรรมชาติดีหรือกระบวนการที่สนธิทางเลือกที่มีทัศนะว่า ระเบียบวิธีวิจัยเป็นเครื่องมือรับใช้กระบวนการที่สนธิและความรู้ถูกสร้างขึ้นจากความหลากหลายตามบริบท ผู้รู้กับสิ่งที่ถูกรู้เป็นสองส่วนที่ไม่แยกจากกันและมีอิทธิพลต่อกัน (ชาย โพธิสิตา, 2559) สอดคล้องกับกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพที่เป็นการศึกษาที่ให้ความสำคัญกับความรู้ลึก สถานการณ์ ค่านิยมและอุดมการณ์ที่เกี่ยวกับปรากฏการณ์ ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลตีความสร้างข้อสรุปแบบอุปนัยมากกว่าตัวเลข (สุภาวงศ์ จันทวานิช, 2559) สำหรับขอบเขตการศึกษาในครั้งนี้ ประกอบด้วย 1) ขั้นตอนการวิจัย 2) เครื่องมือวิจัย 3) การ

หาคุณภาพเครื่องมือวิจัย 4) ข้อคำนึงด้านจริยธรรม 5) การเก็บรวบรวมข้อมูล 6) การวิเคราะห์ข้อมูล 7) การรับรองและนำเสนอผลวิจัย รายละเอียดแต่ละหัวข้อมีดังนี้

1. ขั้นตอนการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ขอบเขตการศึกษามีความสำคัญมาก เพราะเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพที่เนื้อหาส่วนหนึ่งอยู่ในเอกสาร หนังสือ ตำราและงานวิจัยที่มีผู้ศึกษามาบ้างแล้ว แต่ข้อมูลสำคัญอยู่ที่ผู้ให้ข้อมูลและอยู่ที่ประสบการณ์ของผู้วิจัยซึ่งถือว่าเป็นเครื่องมือวิจัย เพราะทำหน้าที่เก็บรวบรวมข้อมูล สัมภาษณ์และประพัตินอนอย่างเป็นกลางเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ปราศจากอคติ ครอบคลุมและน่าเชื่อถือ ดังนั้น เพื่อให้งานวิจัยบรรลุวัตถุประสงค์ได้แนวทางการจัดการที่มีประสิทธิภาพ จึงใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยดำเนินการ 6 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 รวบรวมเอกสารที่เกี่ยวข้อง เกี่ยวกับวัฒนธรรมการบริหาร การศึกษา แนวคิดการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม การจัดการศึกษาเพื่อต่อยอดภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม มรดกภูมิปัญญาทางศิลปกรรมด้านนาฏศิลป์ ดุริยางคศิลป์และทัศนศิลป์ เพื่อใช้เป็นกรอบในการศึกษาและสร้างเครื่องมือวิจัย

ขั้นตอนที่ 2 การวิจัยเชิงคุณภาพโดยเก็บข้อมูลวิจัยจากเอกสาร (Document Data) เพื่อเตรียมความพร้อมก่อนและระหว่างการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วน โดยคนควาจากเอกสาร ตำรา งานวิจัยและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องนำมาอ้างอิงเป็นข้อค้นพบ (findings) ทำให้ผลงานวิจัยมีความน่าเชื่อถือ (reliability) และมีความแม่นยำตรง (Validity)

ขั้นตอนที่ 3 สรุปเค้าโครงผลการศึกษาจากเอกสารเป็นข้อค้นพบขั้นต้นโดยผู้วิจัยและสร้างเครื่องมือวิจัย แบบสัมภาษณ์เชิงลึก

ขั้นตอนที่ 4 สัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญซึ่งคัดเลือกแบบเจาะจงจากผู้บริหารและคณาจารย์ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาด้านศิลปกรรม

ขั้นตอนที่ 5 วิเคราะห์ สังเคราะห์เนื้อหา สร้างบทสรุป จัดข้อมูลในรูปแนวคิดให้เป็นหมวดหมู่ เสนอผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษาและการบริหารรับรองผล ตามเนื้อหาและแนวทางที่นำเสนอ

ขั้นตอนที่ 6 สรุปผลการวิจัยตามประเด็นที่ศึกษาและรายงานผลวิจัยแบบพรรณนาความ

2. เครื่องมือวิจัย

การวิจัยนี้ ผู้วิจัยสร้างเครื่องมือที่จากทฤษฎี แนวคิดที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และจำแนกว่าควรสร้างเครื่องมือด้านใดบ้างเพื่อให้สอดคล้องกับลักษณะของข้อมูลที่ต้องการเกี่ยวกับแนวทางการจัดการศึกษา โดยมีขั้นตอนการทำเครื่องมือวิจัย ดังนี้

2.1 ดำเนินการจัดทำร่างแบบวิเคราะห์เนื้อหาจากแนวคิด ทฤษฎี แล้วนำเสนอผู้เชี่ยวชาญเพื่อให้คำแนะนำเพิ่มเติม ก่อนดำเนินการปรับปรุงแก้ไข พร้อมทั้งตรวจสอบความสมบูรณ์ก่อนนำไปใช้

2.2 แบบสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ซึ่งมีวิธีการพัฒนาโดยการศึกษาข้อสรุปจากการวิจัยเอกสาร และนำมาจัดทำโครงสร้างแบบสัมภาษณ์ การตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสมของของแบบสัมภาษณ์กับวัตถุประสงค์การวิจัย นำแบบสัมภาษณ์เสนอผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ตรวจสอบความตรงด้านเนื้อหา (Content Validity) และดำเนินการปรับปรุง พัฒนาตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญก่อนนำไปใช้เก็บข้อมูลเพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์

3. การหาคุณภาพเครื่องมือวิจัย

3.1 ตรวจสอบด้วยตนเองในประเด็นความถูกต้อง ครบถ้วนและตรงตามวัตถุประสงค์การวิจัย

3.2 เสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน โดยคัดเลือกจากผู้ที่มีคุณวุฒิและประสบการณ์ที่สอดคล้องกับงานวิจัยด้านวิชาการ ด้านเนื้อหา ด้านวัดและประเมินผล เพื่อรับรองความเที่ยงตรงกับเนื้อหา เป็นรายข้อหรือ IOC ซึ่ง Rovinelli, R.J. and Hambleton, R.K. อธิบายว่า เป็นการหาค่าความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์การวิจัยแบบอิงเกณฑ์ โดยผู้เชี่ยวชาญประเมินความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ทุกข้อที่มุ่งวัดในแบบทดสอบ โดยคำนึงถึงแนวคิดตั้งต้น เช่น การกำหนดวัตถุประสงค์ของแบบทดสอบให้มีความสอดคล้องกับข้อคำถามทุกวัตถุประสงค์ที่มีในแบบทดสอบ (พิศิษฐ ตัณฑวนิช และพนาจินดาศรี, 2561)เมื่อผู้เชี่ยวชาญพิจารณาความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์แล้ว คัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าความสอดคล้อง ตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป ส่วนข้อที่มีค่าไม่ถึง 0.5 ถือว่าใช้ไม่ได้ ต้องปรับปรุงใหม่ ตามเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

- +1 เมื่อมีความมั่นใจว่าข้อคำถามมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์
- 0 เมื่อไม่แน่ใจว่าข้อคำถามมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์หรือไม่
- 1 เมื่อแน่ใจว่าข้อคำถามไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์

โดยสรุปคุณภาพเครื่องมือวิจัย มีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ การวิจัยสามารถใช้เก็บข้อมูลประกอบงานวิจัยได้

4. ข้อพิจารณาด้านจริยธรรมวิจัย

มีการขอรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ ต่อหน่วยจริยธรรมการวิจัยที่มีความน่าเชื่อถือให้รับรองก่อนเก็บข้อมูล สำหรับประเด็นที่เกี่ยวข้องกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้ขอความอนุเคราะห์และแจ้งวัตถุประสงค์วิจัยก่อนเก็บข้อมูลและเปิดเผยข้อมูลตามที่ได้รับอนุญาตเท่านั้น ในการอ้างอิง ได้วางแผนตรวจสอบเป็นระยะสอดคล้องกับนियามการคัดลอกผลงาน ใส่ข้อความอ้างอิงตามรูปแบบ นำเสนอแนวความคิดและสำนวนเป็นของผู้วิจัยเองให้เห็นปรากฏ

เป็นที่ประจักษ์และส่งโครงงานวิจัยเพื่อตรวจสอบด้วยเครื่องมือตรวจสอบ plagiarism เพื่อให้มั่นใจในสัดส่วนความซ้ำซ้อนที่ไม่เกินกว่าที่กำหนดไว้

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

5.1 เก็บข้อมูลจากเอกสาร (documentary Data) ที่มีผู้ศึกษาไว้แล้วตามประเด็นและแง่มุมที่เกี่ยวข้อง สำหรับอ้างอิงในงานวิจัยน่าเชื่อถือและแม่นยำตรงสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย

5.2 ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Data) เก็บจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) ซึ่งเป็นผู้บริหารและคณาจารย์ของหน่วยจัดการศึกษาด้านศิลปกรรม จำนวน 20 คน บันทึกคำสัมภาษณ์ วิเคราะห์ แยกแยะ จับประเด็น ตีความสร้างบทสรุปเป็นข้อค้นพบเบื้องต้น

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

6.1 เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและจากการศึกษาภาคสนาม

6.2 ข้อมูลจากการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม วิเคราะห์โดยการจำแนกประเภท ชนิดโดยไม่ใช้ทฤษฎี แต่ใช้ความรู้จำแนกและวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ที่มีต่อกัน

6.3 ตรวจสอบความถูกต้องและความน่าเชื่อถือแบบอุปนัย คือ ตีความสร้างข้อสรุปจากข้อมูลที่เป็นรูปธรรม หากข้อสรุปโดยังไม่ได้รับการตรวจสอบถือว่าเป็นสมมุติฐาน หากยืนยันแล้วถือว่าเป็นข้อสรุป

6.4 สรุปข้อมูลวิจัยจากการวิเคราะห์เนื้อหา จำแนกข้อมูลจากเอกสาร วิเคราะห์ประมวลผลตามประเด็นที่กำหนดไว้ จัดข้อมูลจากการสัมภาษณ์เป็น Category ตามประเด็นหลัก ประเด็นย่อย หัวข้อย่อยตีความสร้างบทสรุปเป็นข้อค้นพบและนำเสนอเป็นผลงานวิจัย

7. การรับรองและนำเสนอผลการวิจัย

การรับรองและประเมินผลงานวิจัยโดยการจัดสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งมีประสบการณ์ด้านการบริหารและการจัดการองค์กร จำนวน 12 ราย ก่อนการเผยแพร่และนำเสนอเป็นรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

ผลการวิจัย

1. ความสำคัญของการอนุรักษ์ สืบสานและการจัดการศึกษาด้านศิลปกรรม ผลจากการวิจัย พบว่า ศิลปกรรมเป็นมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมที่มีความสำคัญอยู่จำกัดในวงหมู่ผู้สนใจเท่านั้น ส่วนราชการที่มีหน้าที่รับผิดชอบ คือ กระทรวงวัฒนธรรม ส่วนหน่วยจัดการศึกษาอื่นในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมได้กำหนดพันธกิจด้านการอนุรักษ์ สืบสานและจัดการศึกษาศิลปกรรมไว้เป็นส่วน

หนึ่งในการจัดการเรียนรู้เท่านั้น สำหรับความสำคัญของการจัดการศึกษาด้านศิลปกรรม ปรากฏตามบทสรุปคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญแต่ละรายที่มีความสอดคล้องกันว่า

“สถาบันฯ มีสถานะเป็นนิติบุคคลตามกฎหมายว่าด้วยงบประมาณ ได้รับจัดสรรงบประมาณเพื่อบริหารจัดการการจัดการศึกษา มีพันธกิจหลัก คือการอนุรักษ์ สืบสานรักษา ศิลปวัฒนธรรม” (ผู้ทรงคุณวุฒิ ท่านที่ 2, 2565)

“การเป็นหน่วยจัดการศึกษาที่สังกัดกระทรวงวัฒนธรรม ทำให้มีความแตกต่างจาก สถานศึกษาอื่น มีบทบาทหน้าที่ด้านการอนุรักษ์เพิ่มมากขึ้นและไม่อาจดำเนินการเชิงธุรกิจได้” (ผู้ทรงคุณวุฒิ ท่านที่ 3, 2565)

“การจัดการศึกษาด้านศิลปกรรม คือ กลไกการรักษารากเหง้าที่สะท้อนความมั่นคง ของชาติ รวมถึงเป็นดัชนีชี้วัดที่สะท้อนความหลากหลาย เป็นพลวัตวัฒนธรรมของชาติ ที่แสดง ถึงการสืบทอดคุณค่าของความเป็นไทย ทำให้ศิลปวัฒนธรรมอันเป็นรากเหง้าและเป็นสิ่งที่แสดง ความมีอารยธรรมของชาติไทยคงอยู่” (ผู้บริหารและคณาจารย์ในหน่วยจัดการศึกษาด้าน ศิลปกรรม ท่านที่ 1, 2565)

และ “การอนุรักษ์และการจัดการศึกษาศิลปกรรม สามารถสะท้อนที่มาและบอกเล่า ประวัติศาสตร์ความเป็นไทย ถือเป็นยุทธศาสตร์สำคัญในการพัฒนาประเทศควบคู่ไปกับการ พัฒนาทางด้านเศรษฐกิจและยังแสดงอัตลักษณ์ของชาติ ซึ่งต้องปลูกฝังตั้งแต่วัยเยาวชนใน รูปแบบการขับเคลื่อนศิลปวัฒนธรรมด้านการศึกษาส่วนการอนุรักษ์และสืบสานต้องใช้ผู้มีใจรักใน ศาสตร์นี้โดยตรง จึงจำเป็นต้องมีหน่วยงานการศึกษาด้านศิลปวัฒนธรรม เพื่อเป็นแหล่งรวมผู้มี ใจรักศิลปวัฒนธรรมมาสร้างความเข้มแข็งของศาสตร์สำหรับส่งต่อแก่เยาวชนสืบไป” (ผู้บริหาร และคณาจารย์ในหน่วยจัดการศึกษาด้านศิลปกรรม ท่านที่ 2, 2565)

“ศิลปกรรม คือ พลังอ่อน (Soft Power) ที่สำคัญสำหรับกระจายตัวสู่ประชากรในการ ขับเคลื่อนวัฒนธรรมประเพณีเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจและความมั่นคงของชาติ เพราะศิลปกรรม เป็นศาสตร์ที่รวมศิลปะหลากหลายแขนงสามารถบอกเรื่องราวความเป็นมาของชาติได้เป็น อย่างดี ทั้งเรื่องศาสนา ประวัติศาสตร์การเมือง การปกครอง สุนทรียะต่างๆ ล้วนนำมาเป็น แม่แบบพัฒนาประเทศ ซึ่งในปัจจุบันมีความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ส่งผลให้เกิดการ ค้นคว้าวิจัยงานในศาสตร์ศิลปกรรมมากขึ้นและผลของข้อมูลมีความทันสมัย ทำให้สามารถนำ ผลการวิจัยไปใช้ในการพัฒนาต่อยอดนโยบายสำหรับการพัฒนาประเทศได้ ดังนั้น การศึกษา

ทางด้านศิลปกรรมนี้ จึงมีส่วนสำคัญที่ส่งเสริมการพัฒนาในระดับประเทศได้” (ผู้บริหารและคณาจารย์ในหน่วยจัดการศึกษาด้านศิลปกรรม ท่านที่ 3, 2565)

โดยสรุปในการจัดการศึกษาด้านศิลปกรรมนั้น ยังคงความสำคัญอยู่ในฐานะเป็นเครื่องมือที่แสดงถึงคุณค่าและมีความหมายในลักษณะพลังแฝงของสังคม แม้จะไม่สามารถดำเนินการให้บรรลุผลในเชิงธุรกิจได้ แต่ต้องได้รับการอุดหนุนเป็นงบประมาณจากภาครัฐเพื่อสนับสนุนพันธกิจด้านการอนุรักษ์ สืบสานและต่อยอดศิลปวัฒนธรรมในเชิงวิชาการให้คงไว้และส่งมอบต่อไปแก่เยาวชนของชาติ

2. การบูรณาการจัดการศึกษากับการสร้างเครือข่ายด้านศิลปวัฒนธรรม ผลจากการวิจัยพบว่า ปัจจุบันสถาบันการศึกษามีบทบาทสอดคล้องกับความต้องการของสังคม ประกอบด้วยพันธกิจ 4 ด้าน คือ ด้านการผลิตบัณฑิต ด้านการทำวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ ด้านการประยุกต์ใช้ความรู้เพื่อบริการวิชาการและด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ดังนั้น ในการบูรณาการจัดการศึกษาให้ผสมกลมกลืนอย่างเป็นองค์รวมเพื่อให้ปฏิบัติพันธกิจได้อย่างครบถ้วนมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะการเชื่อมโยงระหว่างการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมกับการเรียนการสอนให้เกิดการสืบสาน รักษาและธำรงไว้ซึ่งศิลปวัฒนธรรมของชาตินั้น ต้องได้รับการสนับสนุนทั้งด้านงบประมาณ ด้านทรัพยากรมนุษย์ ด้านการบูรณาการเครือข่ายการศึกษาเพื่อพัฒนาองค์ความรู้ทางศิลปกรรม ซึ่งเป็นไปตามบทสรุปจากคำสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลที่ว่า

“ต้องเสริมกระบวนการบริหารเชิงขับเคลื่อน ภายใต้อำนาจและส่งเสริมการบูรณาการ ภายใต้อัตลักษณ์และนวัตกรรม รวมถึงต้องนำหลักการบริหารมาบูรณาการ ให้สามารถตอบโจทย์การตลาดที่เปลี่ยนแปลง โดยการลงพื้นที่จริงในการแสวงหาเอกลักษณ์ชุมชน อนุรักษ์ สืบสาน สู่การพัฒนาอย่างสร้างสรรค์ นอกจากนั้นยัง ควรมีเครือข่ายหรือหน่วยงานประจำท้องถิ่น ที่ให้ความรู้เชิงอัตลักษณ์และภูมิปัญญาท้องถิ่นด้วย” (ผู้บริหารและคณาจารย์ในหน่วยจัดการศึกษาด้านศิลปกรรม ท่านที่ 3, 2565)

และ “มีการบูรณาการจัดการศึกษาด้านบริหารและเสริมสร้างด้าน Content Management เพราะปัจจุบันการตลาดในยุค G5 เป็นการขยายผ่านช่องทางออนไลน์เป็นสิ่งสำคัญ เพื่อนำมาต่อยอดคุณค่าทางศิลปวัฒนธรรม โดยต้องมีการบูรณาการกับหน่วยงานที่เป็นหลักในการส่งเสริมทางเศรษฐกิจและต้องคำนึงถึงจริต ประเพณี วัฒนธรรมของชาติที่สามารถอธิบายถึงต้นราก หรือที่มาของแนวคิดในการสร้างสรรค์ผลงานได้ โดยไม่ทำลายวัฒนธรรมดั้งเดิม” (ผู้บริหารและคณาจารย์ในหน่วยจัดการศึกษาด้านศิลปกรรม ท่านที่ 4, 2565)

นอกจากนี้ยังมีความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับการบูรณาการการศึกษาด้านศิลปกรรมที่ว่า

“สถาบันฯ สามารถจัดการศึกษาศิลปกรรมซึ่งเป็นวิชาชีพชั้นสูงได้ถึงระดับปริญญาเอก ทั้งทางด้านนาฏศิลป์และดนตรี เพราะมีเครือข่ายผู้เชี่ยวชาญและศิลปินแห่งชาติ ซึ่งถือว่าเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่สำคัญและใช้ทุนทางสังคม ความเป็นพี่น้องในวงการคอยเกื้อกูลกันและนอกจากนี้ยังมีครูอาจารย์รุ่นเก่าที่ได้มาช่วยสอนแบบกัลยาณมิตร เพราะลำพังงบประมาณจากภาครัฐคงไม่เพียงพอที่จะดำเนินการจัดการศึกษาได้ขนาดนี้” (ผู้ทรงคุณวุฒิ ท่านที่ 1, 2565)

สรุปผลการบูรณาการจัดการศึกษาด้านศิลปกรรม นอกเหนือจากการใช้ทุนหรืองบประมาณที่เป็นเงินตามปกติแล้ว สมรรถผลของหน่วยงานที่สำคัญคือ มีการใช้ทรัพยากรหรือทุนที่ไม่ใช่เงิน ประกอบด้วยทุนมนุษย์ ทุนสังคม ทุนทางวัฒนธรรม ทุนเครือข่ายวิชาชีพ เพื่อระดมความร่วมมือในการจัดการศึกษาด้านศิลปกรรมให้บรรลุเป้าหมาย

3. แนวทางการจัดการภูมิปัญญาทางศิลปกรรมที่ส่งเสริมเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ ผลการวิจัยพบว่า หลักคิดและมุมมองใหม่ของการจัดการศึกษาในปัจจุบัน ต้องวางเป้าหมายให้ระบบการศึกษาเป็นไปเพื่อการส่งเสริมสนับสนุนการประกอบอาชีพ แทนการเน้นสัมฤทธิ์ผลทางวิชาการตามแบบแผนและปรัชญาการจัดการศึกษาของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ เพียงอย่างเดียว โดยกำหนดหมุดจุดหมายใหม่ ในกระบวนการจัดการศึกษาให้มีความสอดคล้องต้องตามพันธกิจ คือ การจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมผู้เรียนให้ได้รับความรู้ ทักษะ เจตคติและคุณธรรมจริยธรรมเพื่อการประกอบอาชีพและมีความสามารถนำองค์ความรู้ไปสร้างสรรค์มูลค่าเพิ่มได้ด้วย ซึ่งเป็นไปตามบทสรุปคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ว่า

“บรรยายวิชาการจัดการธุรกิจศิลปกรรมเพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะที่หลากหลาย ด้านบริหาร การเงิน การตลาด การสร้าง Content ส่งเสริมความสำคัญของศิลปกรรมและควรจัดการศึกษาโดยคำนึงถึงบทบาทด้านการรักษาองค์ความรู้เดิมให้คงอยู่และเพิ่มแนวทางส่งเสริมอาชีพเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มสำหรับผลิตภัณฑ์ที่เกิดจากการศึกษา” (ผู้บริหารและคณาจารย์ในหน่วยจัดการศึกษาด้านศิลปกรรม ท่านที่ 3, 2565)

ส่วนอีกความคิดที่สนับสนุนคือ “การใช้เนื้อหาทางด้านนาฏศิลป์ ดนตรีและทัศนศิลป์เป็นแกนหลักและใช้มรดกภูมิปัญญาทางศิลปกรรมแขนงต่างๆ มาเป็นแกนรอง เพื่อดึงองค์ความรู้ที่มีมาเชื่อมโยงข้อมูลให้สัมพันธ์กัน เพื่ออธิบายความชัดเจนของพันธกิจการศึกษาคบคู่กันไปกับ

การส่งเสริมมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจที่เกิดจากการศึกษาด้านศิลปกรรม” (ผู้บริหารและคณาจารย์ในหน่วยจัดการศึกษาด้านศิลปกรรม ท่านที่ 4, 2565)

และ “ต้องขับเคลื่อนจัดการแสดงออนไลน์ เพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับระบบการศึกษาที่ส่งเสริมอาชีพอย่างแท้จริง นอกจากนี้ ยังเพิ่มช่องทางการเข้าถึงศิลปวัฒนธรรมของชาติได้ทั้งในและต่างประเทศ โดยเฉพาะในยุค Next COVID-19” (ผู้บริหารและคณาจารย์ในหน่วยจัดการศึกษาด้านศิลปกรรม ท่านที่ 2, 2565)

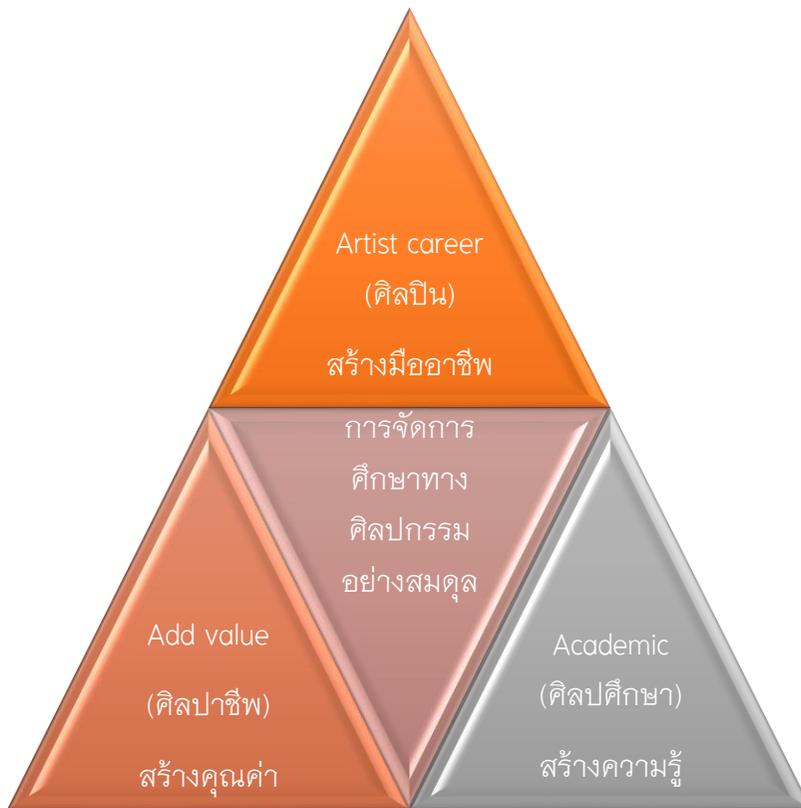
สอดคล้องกับคำอธิบายที่ว่า “ต้องส่งเสริมการเพิ่มมูลค่าให้กับงานด้านศิลปกรรม โดยการสร้างสรรค์งานออกแบบให้ชุมชนมีส่วนร่วม เป็นการนำเอากรณีศึกษาทางศิลปกรรมมาใช้ในการสร้างสรรค์ให้เป็นอาชีพ เพื่อนำไปสู่การขยายผลต่อยอดในการนำออกแสดงเผยแพร่ ควบคู่ไปกับหน่วยงานในท้องถิ่นหรือในระดับประเทศ” (ผู้บริหารและคณาจารย์ในหน่วยจัดการศึกษาด้านศิลปกรรม ท่านที่ 1, 2565)

นอกจากนั้นยังมีความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับแนวทางการจัดการศึกษาด้านศิลปกรรมที่ว่า

“จุดมุ่งหมายหลักของการศึกษาศิลปกรรมเพื่อต่อยอดอาชีพทางด้านนี้ ส่วนทางวิชาการเป็นเรื่องที่สำคัญเป็นอันดับรองลงมา” (ผู้ทรงคุณวุฒิ ท่านที่ 4, 2565)

ดังนั้น แนวทางการจัดการศึกษาด้านศิลปกรรมที่ส่งเสริมเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์คือ แนวทางที่บูรณาการกับเครือข่ายในภาควิชาชีพซึ่งเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิตโดยตรงและเป็นเจ้าขององค์ความรู้หลักที่สำคัญ รวมทั้งเสริมสร้างความสมดุลระหว่างวิชาชีพ วิชาการและการยกระดับคุณภาพชีวิตผ่านการเพิ่มมูลค่าสำหรับผลิตภัณฑ์ทางศิลปกรรมด้วย

เพื่อให้เกิดความชัดเจนด้านแนวทางการจัดการศิลปกรรม ผู้วิจัยจึงประยุกต์และนำเสนอแนวทางการจัดการศึกษาทางศิลปกรรมแบบสามเอ (Triple A Methods) โดยจัดทำเป็นรูปทรงสามเหลี่ยมด้านเท่า เพื่ออธิบายให้เห็นว่า แนวปฏิบัติการจัดการต้องดำเนินการควบคู่ไปพร้อมกันทุกด้าน สอดคล้องกับตำรับหลักการสามเหลี่ยมเขยื้อนภูเขาที่เสนอว่า การจะเปลี่ยนแปลงสิ่งที่ยาก ต้องดำเนินการ 3 เรื่องไปพร้อมกัน คือ การสร้างความรู้ เพื่อนำความรู้ไปเคลื่อนไหวสังคมพร้อมกับการเชื่อมโยงในเชิงระบบเพื่อสร้างพลังให้เกิดขึ้นจากทั้งอำนาจรัฐ อำนาจสังคมและอำนาจของความรู้ (ประเวศ วะสี, 2554) ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แนวทางการจัดการศึกษาทางศิลปกรรมแบบสามเอ (Triple A Methods)

สรุปแนวทางการจัดการศึกษาด้านศิลปกรรมแบบสามเอ คือ การสร้างนักปฏิบัติมืออาชีพทางด้านศิลปกรรมหรือศิลปินที่ทรงภูมิความรู้หรือศิลปะศึกษา นอกจากนั้นยังมีสำนักตระหนักในการสรรหาแนวทางเพิ่มมูลค่าให้กับวิชาชีพแห่งตนหรือมีความเป็นศิลปินอาชีพ ในสัดส่วนที่ผสมผสานอย่างสมดุลไม่สุดโต่ง เพื่อให้สามารถขับเคลื่อนและส่งเสริมระบบเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืน

อภิปรายผล

1. ความสำคัญการจัดการศึกษาด้านศิลปวัฒนธรรม พบว่า ปัจจุบันการจัดการศึกษาด้านศิลปกรรม ยังไม่สามารถดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายในเชิงธุรกิจและอยู่ภายใต้สังกัดหน่วยงานภาครัฐฯ แต่ได้กำหนดโครงสร้างการบริหารงานให้มีพันธกิจด้านการอนุรักษ์ สืบสานและต่อยอดองค์ความรู้ด้านศิลปวัฒนธรรมไว้ ซึ่งยังไม่สามารถดำเนินการในรูปแบบเชิงธุรกิจที่ต้องอาศัยความคุ้มค่าแห่งผลประโยชน์จากการลงทุนและยังคงต้องอาศัยพึ่งพิงงบประมาณตามแบบของระบบราชการทั่วไป แต่สามารถพบการสร้างความรู้เข้มแข็งด้าน

ยุทธศาสตร์เชิงอนุรักษ์ตามบทบัญญัติของกฎหมายจัดตั้ง ที่ให้อำนาจหน้าที่ด้านการอนุรักษ์ สืบสานและต่อยอดมรดกภูมิปัญญาทางศิลปกรรม นาฏศิลป์ ดนตรีและทัศนศิลป์ในเชิงวิชาชีพ และเชิงวิชาการให้มีความเข้มแข็งและเกิดความยั่งยืนตามเป้าหมายซึ่งสอดคล้องตามพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ที่พระราชทานในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย วันที่ 10 กรกฎาคม 2535 ดังนี้ “การศึกษาด้านศิลปะวัฒนธรรมเป็นการศึกษาที่สำคัญและควรจะต้องควบคู่กันไปกับการศึกษาด้านวิทยาศาสตร์ เพราะความเจริญของบุคคล ตลอดจนถึงความเจริญของประเทศ และของโลกโดยส่วนรวมด้วยนั้น มีทั้งทางวัตถุและจิตใจ ความเจริญทั้งสองทางนี้ จะต้องมีการประกอบกัน เกื้อกูลและส่งเสริมกันพร้อมมูล จึงจะเกิดความเจริญที่แท้จริงได้ ประเทศทั้งหลาย จึงต่างพยายามส่งเสริมการศึกษาด้านศิลปะวัฒนธรรมนี้ พร้อมกันไปกับการศึกษาด้านวิทยาศาสตร์” (ทรูปลูกปัญญา, 2559)

นอกจากนั้นการจัดการศึกษาด้านศิลปกรรมยังเป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ที่คู่กับการสร้างสรรค์ด้วย สอดคล้องกับการอธิบายศิลปกรรมร่วมสมัยที่ว่า ศิลปกรรม (Art) เป็นคำรวมที่กินความกว้าง ครอบคลุมศิลปะทุกแขนงทั้งทัศนศิลป์ ดนตรี ศิลปะการแสดง วรรณกรรม ส่วนศิลปะศึกษา หรือ Art Education ที่พัฒนามาสู่ Arts Education พหุศิลปะศึกษาซึ่งผสมผสานศิลปะทุกด้านไว้ด้วยกันนั้น แสดงถึงคุณค่า (Values) ที่ประณีต งดงาม เป็นเลิศ เช่น ศิลปะการปรุงอาหาร ศิลปะแม่ไม้มวยไทย โบประประกอบโรครศิลป์ เป็นต้น ดังนั้น หากการกระทำใดถึงขั้นยอดเยี่ยม ลึกซึ้ง เหนือปกติ เหนือกาลเวลา ถือว่าเป็น “State of the Art” หมายถึง ชั้นเขียนเหนือเมฆ หนึ่งไม่เป็นสองรองใคร เราต้องเชื่อมั่นศิลปะในมุมกว้างก่อน มองป่าทั้งป่าก่อนที่จะมองต้นไม้เพียงต้นเดียว ส่วนการศึกษาศิลปะและการสร้างสรรค์ศิลปะ ย่อมเป็นสิ่งเดียวกัน คือ ศึกษากว้างเพื่อให้รู้กว้าง ศึกษาลึกเพื่อให้รู้ลึก ความกว้างและความลึกในแต่ละศาสตร์ย่อมเป็นคุณต่อพัฒนาการของศาสตร์และเมื่อศิลปะเกี่ยวข้องกับการสร้างสรรค์ ตั๋วงานหรือชิ้นงานศิลปะเกี่ยวข้องกับศิลปวัตถุ (Art Object) ฐานข้อมูลที่เข้มแข็ง ความรู้ที่กว้างและลึกหรือองค์ความรู้ (Body of knowledge) ย่อมมีพลังขับเคลื่อนสร้างสรรค์ศิลปะให้ยอดเยี่ยมล้ำลึกยิ่งขึ้น นอกจากนั้นการสร้างสรรค์ศิลปะ มิใช่เพียงแรงงาน ทักษะหรืออารมณ์ความรู้สึกเท่านั้น แต่เป็นกระบวนการเรียนรู้ กระบวนการคิดเป็นกระบวนการที่ผสมกันระหว่างศิลปะและศาสตร์ (Art and Science) ระหว่างหยาบและหย่าง สมองซีกขวาและซ้ายอย่างมีสัดส่วนดุลยภาพ มีพลังขับเคลื่อนและผลักดันซึ่งกันและกัน อารมณ์ ความรู้สึกและความเป็นเหตุเป็นผลไปด้วยกัน อย่างมีประสิทธิภาพ งานศิลปะจึงประกอบด้วยจินตนาการ ความคิดสร้างสรรค์ เป็นนวัตกรรมที่ไม่เหยียบเท้าตนเองหรือเป็นนวัตกรรมที่มีลักษณะเฉพาะตัวอย่างแท้จริง (วิรุณ ตั้งเจริญ, 2555)

2. การสร้างเครือข่ายด้านศิลปวัฒนธรรมกับการจัดการศึกษา พบว่า การจัดการศึกษาด้านศิลปกรรมในปัจจุบันเป็นการประสานความร่วมมือเพื่อบูรณาการใช้ทุนมนุษย์ ทุนทางสังคมและทุนทางวัฒนธรรมมาสนับสนุนการจัดการศึกษาด้านศิลปกรรมในแขนงนาฏศิลป์ ดุริยางคศิลป์และทัศนศิลป์ ให้รองรับความต้องการของสังคมและผู้เรียนได้ถึงระดับวิชาชีพชั้นสูง โดยมีรูปแบบ ดังนี้ 1) เครือข่ายด้านทุนมนุษย์ เป็นการนำผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิที่เกษียณอายุราชการ มาช่วยในการขับเคลื่อนการจัดการศึกษาในทุกกระดับ 2) เครือข่ายด้านทุนทางสังคม เป็นความสัมพันธ์อันแน่นแฟ้นและเครือข่ายทางวัฒนธรรมมาสนับสนุนและเกื้อกูลให้เกิดการบริหารอย่างต่อเนื่องและเกิดประสิทธิผลต่อการจัดการศึกษาได้ทั้งในระดับพื้นฐานระดับวิชาชีพ และระดับอุดมศึกษา นอกจากนี้ยังมีรูปแบบวัฒนธรรมการจัดการเกี่ยวกับการตัดสินใจด้วยระบบอาวุโส การขอรับคำปรึกษาหารือและให้ความสำคัญกับคำแนะนำทัดทานของผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิภายในของหน่วยงานและ 3) เครือข่ายทุนทางวัฒนธรรม เป็นการประสานความร่วมมือในการจัดการศึกษาระหว่างสถาบันฯ กับหน่วยงานและกลุ่มวิชาชีพด้านนาฏศิลป์ ดุริยางคศิลป์และทัศนศิลป์ ทำให้สามารถจัดการศึกษาเพื่อรองรับความต้องการของผู้เรียนได้ถึงวิชาชีพชั้นสูงตามพันธกิจของสถาบันฯ ซึ่งวัฒนธรรมการบริหารจัดการโดยประสานสร้างเครือข่ายเหล่านี้ สอดคล้องกับผลการศึกษาวรรณกรรมองค์กรของระบบราชการไทย พบว่า ภาครัฐต้องปรับเปลี่ยนและพัฒนาการบริหารจัดการเพื่อไปสู่องค์กรสมัยใหม่ ยึดหลักธรรมาภิบาล มุ่งเน้นประชาชนเป็นศูนย์กลาง ปรับวิธีการบริหารงานให้มีประสิทธิภาพ เน้นผลงาน การบริหารงานให้เป็นธรรม โปร่งใสและสามารถตรวจสอบได้ (อณิษฐา หาญภักตินิยม และจิตสุภา แกมทับทิม, 2561) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่องทุนมนุษย์ ชุมพลังและศักยภาพการแข่งขันของประเทศไทยที่สรุปว่า ทุนมนุษย์เป็นปัจจัยในการบริหารจัดการและการศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการขับเคลื่อนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขององค์กร (มณีวรรณ ฉัตรอุทัยและคณะ, 2561) และยังสอดคล้องกับวิจัยเรื่องการบริหารเชิงกลยุทธ์ ความท้าทายและข้อเสนอแนะในการจัดการทรัพยากรมนุษย์องค์กรภาครัฐ ที่พบว่า ภาครัฐจำเป็นต้องปฏิรูปเพื่อให้ได้แนวทางปฏิบัติที่เป็นเลิศ แนวคิดปฏิบัตินิยม วิธีการเชิงกลยุทธ์ เป็นทางเลือกที่ดี บูรณาการ ผสมผสาน หรือดัดแปลงสิ่งที่มีอยู่ให้เกิดผลประโยชน์ที่เป็นเลิศเหมาะสมสอดคล้องกับบริบทของสังคมไทยโดยมีภาคีต่าง ๆ และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียช่วยตรวจสอบ ขับเคลื่อนบุคลากรภาครัฐด้วยกลยุทธ์ที่สร้างขึ้นใหม่เข้ามาใช้อย่างเป็นระบบ (ชินวัตร เชื้อสระคู, 2561)

3. แนวทางจัดการศึกษาด้านศิลปกรรมที่ส่งเสริมเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ พบว่า เป็นแนวทางการจัดการที่ผสมผสานระหว่างการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมอาชีพ เพื่อสร้างความก้าวหน้าทางวิชาการและเพื่อการเพิ่มมูลค่าแก่สินค้าทางวัฒนธรรม โดยแนวทางการจัดการที่สมดุลและเหมาะสม คือ แนวทาง Triple A Methods เป็นการสร้างจิตวิวัฒน์ หรือจิตสำนึกใหม่ (New Conciseness) ให้เห็นหมุดหมายใหม่ของการจัดการศึกษาด้านศิลปกรรม

โดยองค์ประกอบในการจัดการแบบ Triple A Methods ประกอบด้วยหลักการ 3 ข้อ คือ 1) Artist career การจัดการเพื่อส่งเสริมศิลปกรรมให้เป็นอาชีพ สร้างนักปฏิบัติหรือศิลปินให้เป็นอาชีพ ซึ่งมีความสำคัญเป็นอันดับแรก 2) Academic การจัดการเพื่อสร้างองค์ความรู้และความยั่งยืนทางวิชาการ และ 3) Add value หลักการจัดการในเชิงประยุกต์หรือใช้ภูมิปัญญาทางศิลปกรรมเพื่อการเพิ่มคุณภาพ สร้างมูลค่าและเสริมคุณค่าให้กับทรัพยากรมนุษย์ สังคม และระบบเศรษฐกิจของประเทศ ซึ่งผลการศึกษานี้สอดคล้องกับแนวคิดเรื่องหน้าที่ของการศึกษาที่ว่า การศึกษามีหน้าที่ 2 ด้าน ดังนี้ 1) หน้าที่เชิงอนุรักษ์ (Conservative Function) บำรุงรักษาข้อมูลตลอดจนองค์ความรู้ต่างๆ ไว้ ตั้งแต่เรื่องค่านิยม ความเชื่อ ศิลปวัฒนธรรม วิทยาศาสตร์ มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ ไปจนถึงวิทยาการต่างๆ อาจมีการเผยแพร่ ถ่ายทอด สืบทอด องค์ความรู้ให้แก่กันได้และเก็บรักษาไว้ได้ด้วยเช่นกัน และ 2) หน้าที่เชิงสร้างสรรค์และสร้างสรรค์นวัตกรรม (Creative & Innovative Function) ซึ่งเปรียบเสมือนเครื่องมือสำคัญในการเปลี่ยนแปลงสังคมและวัฒนธรรมให้เจริญก้าวหน้า เป็นการค้นคว้าหาสิ่งใหม่ สร้างสรรค์สิ่งที่ยังไม่เคยเกิดขึ้นให้เป็นนวัตกรรมแห่งอนาคตและกลายเป็นวัฒนธรรมใหม่ขึ้นได้ด้วย ซึ่งการศึกษาถือเป็นปัจจัยสำคัญของการพัฒนาและยังเป็นเครื่องมือที่ใช้เผยแพร่องค์ความรู้ใหม่ด้วย ซึ่งหน้าที่ของการศึกษามีความสำคัญและต้องทำหน้าที่ควบคู่กันไปเสมอ องค์ความรู้เก่าเชิงอนุรักษ์จะเป็นฐานข้อมูลที่ดีในการสร้างสรรค์ความรู้ ในขณะที่นวัตกรรมใหม่ทำให้องค์ความรู้ยุคเก่ากระจัดจางขึ้น รู้ถึงข้อดีข้อเสียที่ควรปรับเปลี่ยนและมีการเกี่ยวโยงกันอีกหลายมิติ การศึกษาจึงมีความสำคัญต่อการก้าวไปข้างหน้าของโลกเป็นอย่างมาก (ธาดา ราชกิจ, 2563) นอกจากนี้การศึกษาด้านศิลปกรรมยังเป็นการสร้างคุณค่าทางวัฒนธรรมด้านต่างๆ อาทิ ด้านศิลปกรรม ด้านจิตรกรรม ด้านประติมากรรม ด้านสถาปัตยกรรม ด้านวรรณกรรมและด้านวัฒนธรรม ส่วนการสร้างมูลค่าทางวัฒนธรรมก่อให้เกิดเป็นมูลค่าหรือราคาในการสร้างสรรค์ โดยมีแนวทางในการสร้างมูลค่าเพิ่มประกอบด้วย ด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยว ด้านการสร้างรายได้และด้านการฝึกอบรม (พระครูสังฆรักษ์ศุภณัฐ ภูริวฑฒโน และพระพิชญพล รูปทอง, 2560)

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่จากงานวิจัยนี้ คือ แนวทางการจัดการศึกษาด้านศิลปกรรมที่สมดุลและเหมาะสมสำหรับส่งเสริมเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ เรียกว่า แนวทางการจัดการแบบสามเอ (ศิลปิน-ศิลปศึกษา-ศิลปอาชีพ) หรือ Triple A Methods (Artist career - Academic - Add value) หมายถึง แนวทางจัดการศึกษาด้านศิลปกรรมอย่างสมดุลโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างนักปฏิบัติที่มีความเป็นศิลปินมืออาชีพประกอบการสร้างองค์ความรู้ทางวิชาการเพื่อประยุกต์ใช้ในการเพิ่มคุณภาพ คุณค่าและมูลค่า

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยได้ศึกษาและสรุปข้อมูลทั้งจากเอกสารและจากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประกอบด้วยคณาจารย์และผู้บริหารหน่วยงานจัดการศึกษาด้านศิลปกรรม ในสังกัดสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กระทรวงวัฒนธรรม จนนำไปสู่การสรุปเป็นองค์ความรู้และข้อค้นพบงานวิจัย คือ แนวทางจัดการศึกษาด้านศิลปกรรมที่ส่งเสริมเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ ในรูปแบบและบริบทของหน่วยงานจัดการศึกษาด้านศิลปกรรมในประเทศไทย ซึ่งเป็นไปตามกรอบแนวความคิดและวัตถุประสงค์งานวิจัยที่ได้กำหนดไว้ตั้งแต่ต้นทุกประการ สำหรับข้อเสนอแนะจากการวิจัยนี้ คือ การหาความเชื่อมโยงระหว่างการจัดการศึกษากับการสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจด้วยความคิดสร้างสรรค์ เนื่องจากฐานเศรษฐกิจของโลกปัจจุบันได้ให้ความสำคัญกับสติปัญญา แรงบันดาลใจ ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมมากยิ่งขึ้น ดังนั้น การเชื่อมโยงเครือข่ายเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์โดยการปรับประยุกต์วัฒนธรรมให้เป็นสินค้า เปลี่ยนคุณค่าศิลปกรรมให้เป็นมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ รวมทั้งการหาแนวทางสร้างความภาคภูมิใจในการมีส่วนร่วมกับการอนุรักษ์ สืบสานและต่อยอดศิลปวัฒนธรรมอันเป็นมรดกของชาติและส่งต่อให้คนรุ่นหลัง จึงเป็นแนวทางที่ควรได้รับการสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของรายงานวิจัยเรื่อง การส่งเสริมเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ด้วยวัฒนธรรมการบริหารที่สนับสนุนการอนุรักษ์ บูรณาการและต่อยอดมรดกภูมิปัญญาทางศิลปกรรม ซึ่งได้รับทุนสนับสนุนจากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 ขอขอบคุณผู้บริหารสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กระทรวงวัฒนธรรม ที่สนับสนุนการทำวิจัยครั้งนี้ ขอขอบคุณสถานการณ์ COVID-19 ที่ทำให้เกิดการทำงานแบบปกติใหม่ (New normal) ขอขอบคุณความอนุเคราะห์และข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงพัฒนางานวิจัยจากผู้ทรงคุณวุฒิและขอขอบคุณความร่วมมือจากกัลยาณมิตร รวมทั้งผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่านที่ช่วยให้งานวิจัยครั้งนี้ บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ทุกประการ

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงวัฒนธรรม. (2559). ร่างกรอบทิศทางยุทธศาสตร์ 20 ปี ด้านวัฒนธรรมตามกรอบทิศทางยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี. เรียกใช้เมื่อ 5 ตุลาคม 2564 จาก https://www.m-culture.go.th/th/ewt_dl_link.php?nid=7162
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2561). สรุปประเด็นสำคัญยุทธศาสตร์ชาติ. เรียกใช้เมื่อ 14 มีนาคม 2565 จาก https://www.moe.go.th/moe/th/news/detail.php?NewsID=53165&Key=news_act

- ชาย โพธิ์สิตา. (2559). ศาสตร์และศิลป์แห่งการวิจัยเชิงคุณภาพ. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้ง.
- ชินวัตร เชื้อสระคู. (2561). การบริหารเชิงกลยุทธ์: ความท้าทายและข้อเสนอแนะในการจัดการทรัพยากรมนุษย์องค์กรภาครัฐ. วารสารการเมืองการปกครอง, 9(2), 200-215.
- ทรูปลูกปัญญา. (2559). คำพ่อสอน -ว่าด้วยเรื่องความสำคัญของการศึกษา ด้านศิลปวัฒนธรรม. เรียกใช้เมื่อ 13 กันยายน 2565 จาก <https://www.trueplookpanya.com/knowledge/content/55033/-cul-201611-theme>
- ธาดา ราชกิจ. (2563). การศึกษา (Education) สำคัญอย่างไรกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์. เรียกใช้เมื่อ 1 กันยายน 2565 จาก <https://th.hrnote.asia/orgdevelopment/190625-education-for-hrd>
- ประเวศ วะสี. (2554). มองมุมใหม่ จัดการใหม่ ในระบบสุขภาพชุมชน. เอกสารประกอบการประชุมมหกรรมสุขภาพชุมชน ครั้งที่ 2 จากความรู้สู่ระบบจัดการใหม่ จินตนาการเป็นจริงไม่รู้จัก "New Management New Possibility". กรุงเทพมหานคร: สหมิตรพริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- ประกาศเรื่อง ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561-2580. (2561). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 135 ตอนที่ 82 ก หน้า 1 13 ตุลาคม 2561.
- ผู้ทรงคุณวุฒิ ท่านที่ 1. (2 สิงหาคม 2565). แนวทางจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์. (ทวิวัฒน์ จิตติเวทย์กุล, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ทรงคุณวุฒิ ท่านที่ 2. (2 สิงหาคม 2565). แนวทางจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์. (ทวิวัฒน์ จิตติเวทย์กุล, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ทรงคุณวุฒิ ท่านที่ 3. (2 สิงหาคม 2565). แนวทางจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์. (ทวิวัฒน์ จิตติเวทย์กุล, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ทรงคุณวุฒิ ท่านที่ 4. (2 สิงหาคม 2565). แนวทางจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์. (ทวิวัฒน์ จิตติเวทย์กุล, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้บริหารและคณาจารย์ในหน่วยจัดการศึกษาด้านศิลปกรรม ท่านที่ 1. (20 พฤษภาคม 2565). แนวทางจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์. (ทวิวัฒน์ จิตติเวทย์กุล, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้บริหารและคณาจารย์ในหน่วยจัดการศึกษาด้านศิลปกรรม ท่านที่ 2. (23 พฤษภาคม 2565). แนวทางจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์. (ทวิวัฒน์ จิตติเวทย์กุล, ผู้สัมภาษณ์)

- ผู้บริหารและคณาจารย์ในหน่วยจัดการศึกษาด้านศิลปกรรม ท่านที่ 3. (27 พฤษภาคม 2565). แนวทางจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์. (ทวิวัฒน์ จิตติเวทย์กุล, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้บริหารและคณาจารย์ในหน่วยจัดการศึกษาด้านศิลปกรรม ท่านที่ 4. (5 กรกฎาคม 2565). แนวทางจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์. (ทวิวัฒน์ จิตติเวทย์กุล, ผู้สัมภาษณ์)
- พระครูสังฆรักษ์ศุภณัฐ ภูริวฑฒโน และพระพิชญพล รูปทอง. (2560). การศึกษาคคุณค่าของศิลปะปูนปั้นภายในวัดตามการรับรู้ของคนในจังหวัดลำปาง. วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง, 6(1), 8-16.
- พิศิษฐ์ ตัณฑวนิช และพนา จินดาศรี. (2561). ความหมายที่แท้จริงของค่า IOC. วารสารการวัดผลการศึกษามหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 24(2), 3-12.
- มณีวรรณ ฉัตรอุทัยและคณะ. (2561). ทูมนุชย์: ชุมพลังและศักยภาพการแข่งขันของประเทศไทย. วารสารบริหารธุรกิจ นิด้า, 22(พ.ค. 2561), 5-22.
- วิรุณ ตั้งเจริญ. (2555). ศิลปกรรมร่วมสมัย: การเรียนรู้และสร้างสรรค์. วารสารสถาบันวัฒนธรรมและศิลปะ, 14(1), 14-20.
- สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์. (2564). แผนพัฒนาสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ พ.ศ. 2565–2569. เรียกใช้เมื่อ 3 พฤศจิกายน 2564 จาก <http://bpi.ac.th/index.php/en/about-us/management/management5>
- สุภางค์ จันทวานิช. (2559). วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อณิษฐา หาญภักดีนิยม และจิตสุภา แกมทับทิม. (2561). “วัฒนธรรมองค์กรของระบบราชการไทย”. วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง, 7(1), 343-351.